

Світлана Олександрівна МАШКАНЦЕВА

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії і підприємництва на морському транспорті
Національного університету «Одеська морська академія»

Катерина Сергіївна ОМЕЛЬЧУК

економіст відділу економіки Одеської філії
Адміністрації портів України

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Машканцева, С. О. Інноваційний розвиток транспортно-логістичної системи як запорука економічної безпеки регіону [Текст] / Світлана Олександрівна Машканцева, Катерина Сергіївна Омельчук // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 4. – № 2. – С. 123-129. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Економічна безпека регіону представляє собою діапазон економічних, соціальних та екологічних показників, сукупність яких забезпечує його сталий розвиток у довготривалій перспективі. Вплив внутрішньо-системних факторів на реалізацію моделі інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи визначається впливом елементів інноваційного потенціалу. Гарантування економічної безпеки і формування ефективних механізмів управління нею є одним з пріоритетних завдань у сучасних умовах з метою пом'якшення впливу циклічних і структурних коливань на транспортну систему регіону.

Мета. Метою статті є вивчення й обґрунтування факторів об'єктивної необхідності інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи з метою збереження економічної безпеки регіону.

Метод (методологія). У процесі дослідження застосовано методи порівняння, аналізу, теоретичного та логічного узагальнення. Методологічною основою став діалектичний метод дослідження.

Результати. Надано детермінанти, які визначають місце економічної безпеки серед інших видів системи національної безпеки. Обґрунтовано необхідність організації всебічного моніторингу економіки та суспільства для визначення системи чинників, які впливають на економічну безпеку та можуть стати її загрозою. Визначено причини нездатності транспортно-логістичної галузі регіону забезпечити її розвиток. Розглянуто шляхи забезпечення економічної безпеки регіону.

Висновки. Управління економічною безпекою регіону має бути спрямоване на оцінку і визначення напрямів підвищення її рівня, розробку конкретних заходів і механізмів їх впровадження, що в майбутньому забезпечить стабільний та стійкий розвиток регіональної економіки, формування конкурентних переваг території на внутрішньому і зовнішньому ринках, підвищення доходів, покращення якості та рівня життя населення регіону. Запропоновано механізм реалізації інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи регіону, що забезпечить економічну безпеку на регіональному рівні.

Ключові слова: інноваційний розвиток; регіон; управління; транспортно-логістична система, економічна безпека.

Svetlana MASHKANTSEVA

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Theory and Entrepreneurship in Maritime Transport, National University of Odessa Naval Academy

Kateryna OMELCHUK

economist of the department of economics of Odessa branch
Port administrations of Ukraine

**INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE TRANSPORT AND LOGISTICS SYSTEM AS A
GUARANTEE OF ECONOMIC SECURITY IN THE REGION**

Abstract

Introduction. *The region economic security is a range of economic, social and environmental indicators, the totality of which ensures its sustainable development over the long term. The intra-systemic factors influence on the implementation of the innovative development model of the transport system is determined by the elements influence of innovative potential. Guaranteeing economic security and developing effective mechanisms for managing it are one of the priorities in the current environment to mitigate the effects of cyclical and structural fluctuations on the region's transportation system.*

Purpose. *The purpose of the article is to study and justify the factors of the objective necessity of transport system innovative development in order to preserve the economic security of the region.*

The method (methodology). *The methods of comparison, analysis, theoretical and logical generalization are applied in the research process. Methodological basis was become by the dialectical method of research.*

Results. *The region economic security management should be directed to the evaluation and determination of its level increasing directions, development of concrete measures and mechanisms of their implementation, which in the future will ensure sustainable development of the regional economy, formation of competitive advantages of the territory in the internal and external markets, increase of incomes, quality improvement and the living standard of the region's population. A mechanism for implementing innovative development of the transport and logistics system in the region is proposed, which will provide economic security at the regional level.*

Keywords: *innovative development; region; management; transport and logistics system, economic security.*

JEL classification: L 19; O 31; O 32; P 27; R 11

Вступ

В системі національної безпеки економічна безпека виконує чітко визначені функції, несе на собі суттєве функціональне навантаження. Її сутність полягає у тому, що вона є матеріальною основою національної суверенності, яка визначає реальні можливості в забезпеченні інших видів безпеки, тобто економічна безпека – це підґрунтя для функціонування всіх інших її елементів, що входять у цю систему (військової, технічної, продовольчої, екологічної).

Спроможність економіки протистояти дестабілізуючій дії внутрішніх і зовнішніх соціально-економічних факторів, не створювати загрози для інших елементів і зовнішнього середовища представляє собою економічну безпеку на регіональному рівні. Здатність регіональної економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення, максимально забезпечувати прийнятні умови життя та розвитку населення, насамперед, залежить від ефективно функціонуючої економічної безпеки регіону. Відтак, економічна безпека регіону представляє собою діапазон економічних, соціальних та екологічних показників, сукупність яких забезпечує його сталий розвиток у довготривалій перспективі.

Транспортно-логістична галузь регіону як складна відкрита система функціонує відповідно до особливостей регіону, скорегованих на наслідки дії зовнішніх і внутрішніх факторів. Негативні тенденції в інноваційному розвитку транспортно-логістичної системи регіону обумовлені сукупністю суб'єктивно-об'єктивних чинників, які безпосередньо впливають на економічну безпеку.

Проблематика питань економічної безпеки на глобальному, міжнародному, національному рівнях розкрита в працях таких вітчизняних науковців, як: В. Геєць, Н. Капустін, Ю. Лисенко, В. Мунтіян, О. Полушкін, О. Судакова та інших. Дослідження в сфері управління економічної безпеки окремих регіонів знайшли відображення в роботах Н. Гук, К. Єфремова, В. Пономаренка, В. Ткаченко тощо. Але питання безпосереднього впливу інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи регіону на економічну безпеку досліджено не повною мірою.

Мета та завдання статті

Метою статті є вивчення й обґрунтування факторів об'єктивної необхідності інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи з метою збереження економічної безпеки регіону. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: вивчити поняття, фактори впливу та шляхи формування економічної безпеки регіону; охарактеризувати роль та значення функціонування транспортно-логістичної системи регіону; надати пропозиції щодо перспектив інноваційного розвитку транспортно-логістичної галузі в умовах забезпечення економічної безпеки регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження

Науковці по-різному визначають концептуальні підходи до визначення функцій економічної безпеки. У більшості концепцій основною визначається роль держави у процесі забезпечення національної безпеки, а підпорядкованість економічних інтересів вибудовується в такій послідовності: «Людина» – «Держава» – «Світове господарство» [1, 2, 3]. Очевидно, така система не враховує участь інших суб'єктів економічного процесу; відсутня зорієнтованість на результат; взаємодія між компонентами цієї системи є завжди суперечливою; в такій системі діють різновекторні зовнішні і внутрішні чинники, які вимагають фрагментарного галузевого управління.

Виділяють такі детермінанти, що визначають особливе місце економічної безпеки серед інших видів системи національної безпеки:

1. При вирішенні проблем в усіх сферах діяльності підкреслюється базисна роль економіки, тому що виробництво, розподіл і споживання матеріальних благ первинні для кожної з них і визначають життєдіяльність та життєздатність суспільства.

2. В Україні криза суспільства найбільшою мірою охопила саме економіку, оскільки мали місце катастрофа планової економічної системи та намагання побудувати щось інше, схоже на капіталізм західного зразка. Подібна «перебудова» уже сама по собі є джерелом численних потрясінь, а отже, і загроз безпеці країни.

3. Наслідки загроз безпеці в будь-яких сферах можуть бути оцінені з економічного погляду, тобто йдеться про кількісний підрахунок збитків, на основі чого визначається система пріоритетів.

Економічну безпеку традиційно визначають як найважливішу якісну характеристику економічної системи регіону, яка означає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами для розвитку галузей економіки, та послідовну реалізацію регіональних інтересів. Крім того, економічна безпека як система інструментів і механізмів інституційної взаємодії, має здатність запобігати загрозам або мінімізувати їх вплив на економіку в цілому, в тому числі і на транспортну галузь [4, 5]. Отже, однією з найбільших проблем забезпечення економічної безпеки є наявність регіональних аспектів і проявів. Економічну безпеку регіонів доцільно розглядати як складову системи національної безпеки України. Ряд

українських дослідників визначають економічну безпеку регіону як підсистему національної економіки, спираючись на його тлумачення як носія сукупності специфічних характеристик, що забезпечують досягнення максимального внеску регіону у розвиток національної економіки і забезпечення економічної безпеки країни в цілому.

В цілому ефективність будь-якої системи безпеки залежить від кількох основних факторів:

- стану та тенденцій розвитку сучасної геостратегічної ситуації, реалій на регіональному рівні;
- внутрішнього становища держави і її реальних можливостей на перспективу;
- характер сучасних загроз, які найсуттєвіше впливають на стабільність держави на регіональному рівні;
- ефективність існуючих систем безпеки та їх спроможності змінюватися з урахуванням нових завдань;
- реальних можливостей створення нових систем безпеки і характеру їх взаємодії з існуючими.

За процесним підходом управління економічною безпекою – це безперервна взаємозв'язана послідовність дій (функцій управління), спрямованих на забезпечення економічної безпеки. До основних функцій управління економічною безпекою відносяться формування цілей розвитку об'єкту управління та розробка стратегії їх досягнення (програми дій). Слід відрізнити типи стратегій забезпечення економічної безпеки, що спрямовані на: недопущення перетворення чинників дестабілізації в загрозу безпеки; припинення дії вже існуючих загроз; відновлення безпечного стану об'єктів (компенсацію збитків). Перший та другий тип стратегій орієнтовані на попередження загроз і протидію (їм віддається перевага), остання – на компенсацію діями та відповідними механізмами збитків об'єктам економічної безпеки [6].

Для розробки стратегії економічної безпеки, об'єктивної оцінки її реалізації потрібна організація всебічного моніторингу економіки та суспільства для визначення системи внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на стан економічної безпеки та мають можливість трансформуватись у загрозу безпеки. Завданням системи моніторингу стану економічної безпеки є періодичний збір, обробка й аналіз інформації; оцінка та прогнозування соціально-економічної ситуації; передача об'єктивної і достовірної інформації про стан об'єктів безпеки та можливі його відхилення до органів управління. Дані моніторингу є підґрунтям для ефективної реалізації стратегії економічної безпеки через прийняття відповідних рішень і дій регулювання найважливіших економічних процесів для підтримки стану економіки на безпечному рівні. Функції, завдання моніторингу та інформаційної підтримки органів влади покладено на інформаційно-аналітичні центри при регіональних адміністраціях.

Транспортно-логістична система регіону, підприємства якої посідають одне з пріоритетних місць серед нефінансових корпорацій, здійснює позаекономічні синергетичні ефекти на функціонування основних галузей економіки. В умовах сьогодення інноваційний розвиток як процес головною умовою передбачає створення нової якості, яка можлива лише за наявності інноваційного потенціалу. В свою чергу, вплив внутрішньо-системних факторів на реалізацію моделі інноваційного розвитку транспортно-логістичної галузі здебільшого визначається впливом елементів інноваційного потенціалу [7, 8].

Основними причинами нездатності транспортно-логістичної галузі регіону забезпечити безпечні показники її розвитку, наявність яких породжують кризу, є неконтрольована криза економіки регіону та відсутність достатніх ресурсів для структурної його перебудови; посилення залежності від іноземного капіталу, руйнування системи науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, особливо

фундаментальної та прикладної науки у регіонах; відсутність ефективного механізму реалізації науково-технічних досягнень; недосконалість системи організації науково-дослідних робіт та зв'язків між академічною, вузівською, галузевою наукою в межах міжрегіональних кластерних утвореннях.

Для забезпечення інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи необхідно детально визначити та враховувати основні дестабілізуючі чинники та загрози, які перешкоджають соціально-економічному розвитку регіонів шляхом розробки відповідного механізму забезпечення такої безпеки. Під механізмом забезпечення безпеки розуміється сукупність засобів, інструментів, методів і форм управління регіональним розвитком, які взаємодіючи між собою забезпечують здатність регіональної системи до стабільного розвитку, стійкості протистояти дестабілізуючій дії чинників середовища.

Процеси посилення конкуренції спонукають до розробки нової парадигми управління транспортно-логістичною системою регіону, спрямованої на формування його інноваційного типу з метою забезпечення економічної безпеки. Задоволення потреб споживачів транспортно-логістичних послуг, збереження й підсилення конкурентних позицій може досягатися лише за умови реалізації моделі інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи, яка реалізується через створення дієвої інноваційної системи та ефективного управління нею. Основною відмінністю інноваційної системи від інших видів є те, що за своєю сутністю це саморозвиваюча система, яка формує фактори розвитку й надсилає їх у зовнішнє середовище. Відповідно до сучасних концепцій управління інноваційні системи розглядаються з позицій мікрорівня (постійне оновлення якості транспортних послуг, удосконалення процесу перевезення на основі інновацій). Отже, інноваційна система транспортних підприємств формується під впливом чинників економічної безпеки регіону.

Забезпечення економічної безпеки передбачає: класифікацію дестабілізуючих чинників безпеки і контроль над ними; ідентифікацію загрози внаслідок втрати контролю над чинником; розробка та виконання заходів щодо подолання загроз. Вирішення цих проблем в процесі реалізації моделі інноваційного розвитку транспортно-логістичної галузі успішно забезпечується через організаційну культуру як готовність і здатність управлінської команди забезпечувати динамічно-ефективне функціонування підприємства шляхом створення інноваційних змін в усіх підсистемах на принципах упереджувальної дії. Для реалізації представленого механізму реалізації інноваційного розвитку транспортно-логістичної системи регіону необхідно забезпечити цілісність системи через адекватне технічне, технологічне й організаційно-економічне оновлення. Ми пропонуємо залучити підприємства транспортно-логістичної галузі до кластерної взаємодії, що забезпечить, на нашу думку, виникнення синергетичного ефекту від взаємодії учасників кластера.

Основні загрози для економічної безпеки регіонів підсилились в умовах ризику нестабільного середовища і пов'язані зі зменшенням обсягів інвестиційного капіталу; зростанням диспропорційності розвитку між регіонами країни; погіршенням ситуації в бюджетній сфері; загостренням кризи в соціальному розвитку регіонів, що призвело до зменшення доходів населення, його зубожіння, підвищення безробіття та погіршення якості і рівня життя.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Вирішення означених проблем потребує проведення відповідних дієвих заходів на рівні регіонів як основних елементів забезпечення економічної безпеки. На стан економічної безпеки регіону впливають безліч чинників, які позитивно або негативно впливають на неї. Отже, необхідність управління економічною безпекою обумовлена потребою недопущення переростання чинників у загрозу безпеки, запобігання

кризовим ситуаціям, гарантія стабільного рівня об'єкту безпеки, мінімізації можливих економічних збитків.

Гарантування економічної безпеки і формування ефективних механізмів управління нею є одним з пріоритетних завдань у сучасних умовах розгортання кризових явищ з метою пом'якшення впливу циклічних та структурних коливань на транспортну систему регіону.

Інноваційний розвиток транспортно-логістичної системи регіону сприятиме стабільному розвитку регіональної економіки; формуванню конкурентних переваг регіону на внутрішньому та зовнішньому ринках; забезпеченню інноваційно-технологічного розвитку регіону; поживленню економічної активності у регіоні та забезпеченню його саморозвитку; підвищенню доходів, покращенню якості та рівня життя населення, що забезпечить економічну безпеку на регіональному рівні.

Якщо економічні інтереси регіону спрямовані на ефективне використання природно-ресурсного, виробничого, фінансового потенціалів у забезпеченні соціальних потреб населення та відображають відносини суб'єктів господарювання, то вибір і формування програм зміцнення економічної безпеки регіону має бути націлене на задоволення цих інтересів. Управління економічною безпекою регіону має бути спрямоване на оцінку і визначення напрямів підвищення її рівня, розробку конкретних заходів і механізмів їх впровадження, що в майбутньому забезпечить стабільний та стійкий розвиток регіональної економіки, формування конкурентних переваг території на внутрішньому і зовнішньому ринках, підвищення доходів, покращення якості та рівня життя населення регіону.

Список літератури

1. Бесчастний А. В. Економічна безпека України у контексті світової економічної кризи. *Економіка і держава*. 2009. № 15. С. 67-69.
2. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення: монографія. К. 2001. 245 с.
3. Іванова О. Ю. Формування потенціалу саморозвитку регіонів України в контексті трансформаційних процесів: монографія. Х.: ВД, «ІНЖЕК», 2014. 296 с.
4. Кириченко О. А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія. К. : УЕП «Крок», 2008. 401 с.
5. Пономаренко В. С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование: монография. Х.: ИД «ИНЖЭК», 2004. 144 с.
6. Ужва А. М. Регіональна аграрна політика в умовах посилення євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки: збірник наукових праць*. 2015. Випуск 28. С. 124–126.
7. Лагодієнко В. В., Корнієцький О. В. Логістика по-японськи: підвищення ефективності діяльності підприємств. *Культура народів Причорномор'я*. 2014. №275. С. 207-210.
8. Bondarenko S., Lagodienko V., Sedikova I., Kalamani O. Application of Project Analysis Software in Project Management in the PreInvestment Phase, *Journal of Mechanical Engineering and Technology*, 9(13). 2018. pp. 676–684. URL: <http://www.iaeme.com/IJMET/issues.asp?JType=IJMET&VType=9&IType=13>

Reference

1. Beschastnij, A. V. (2009). «Economic security of Ukraine in the context of the world economic crisis». *Ekonomika i derzhava*. No. 15, pp. 67-69.
2. Gubs'kij, B. V. (2001). *Ekonomichna bezpeka Ukraïni: metodologija vimiru, stan i strategija zabezpechennja*. [Economic Security of Ukraine: Measurement Methodology, Status and Supply Strategy]. Kiev. Ukraine

-
3. Ivanova, O. Ju. (2014). *Formuvannja potencialu samorozvitku regioniv Ukraini v konteksti transformacijnih procesiv*. [Formation of self-development potential of regions of Ukraine in the context of transformation processes]. VD «INZHEK», Kharkiv. Ukraine.
  4. Kirichenko, O. A. (2008). *Problemi upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju sub'ektiv gospodarjuvannja*. [Problems of managing economic security of business entities]. UEP «Krok», Kiev. Ukraine.
  5. Ponomarenko, V. S. (2004). *Jekonomicheskaja bezopasnost' regiona: analiz, ocnka, prognozirovanie*. [Economic security of the region: analysis, evaluation, forecasting]. ID «INZHEK», Kharkiv. Ukraine.
  6. Uzhva, A. M. (2015). «Regional agricultural policy in the context of strengthening the European integration processes». *Naukovyj visnyk Bukovyns'koho derzhavnoho finansovo-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky: zbirnyk naukovykh prats'*. Issue 28, pp. 124–126.
  7. Lahodiienko, V. V. and Korniiets'kyj, O. V. (2014). «Logistics in Japanese: Increasing Business Efficiency». *Kul'tura narodiv Prychernomor'ia*. No. 275, pp. 207-210.
  8. Bondarenko, S. and Lagodienko, V., Sedikova, I., and Kalaman, O. (2018). Application of Project Analysis Software in Project Management in the PreInvestment Phase, *Journal of Mechanical Engineering and Technology*, 9(13), pp.676–684. Available at: <http://www.iaeme.com/IJMET/issues.asp?JType=IJMET&VType=9&IType=13>

Стаття надійшла до редакції 10.03.2019 р.